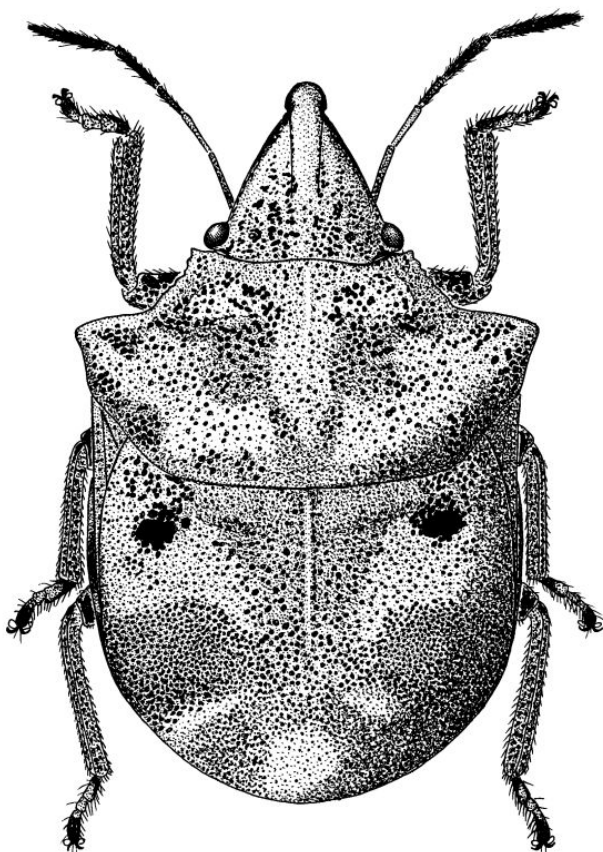

Rovarász Híradó

A Magyar Rovartani Társaság tájékoztatója
68. szám, 2012. november

Tartalom:

Rovarász elődeink — Hirdetés — Sajtófigyelő — MRT hírek
Rövid Hírek — Könyvismertető

Rovarász Híradó

a Magyar Rovartani Társaság
negyedéves tájékoztatója

A tájékoztatóban megfogalmazott vélemények nem minden esetben tükrözik a Szerkesztőbizottság és a Magyar Rovartani Társaság vezetőségének álláspontját.

A Rovarász Híradót alapította 1989-ben: Nagy Barnabás

Felelős szerkesztő: Haltrich Attila (HA)

Szerkesztőbizottság: Balázs Klára (BK), Jenser Gábor (JG), Mészáros Zoltán (MZ), Merkl Ottó (MO), Nagy Barnabás (NB), Rozner István (RI), Szalóki Dezső (SZD), és Szócs Gábor (SZG).

Szerkesztőség:

BCE, KeTK, Rovartani Tanszék,
1118 Budapest, Ménesi út 44.
Telefon: 4826219

drótposta: attila.haltrich@uni-corvinus.hu

Magyar Rovartani Társaság (MRT)

1088 Budapest, Baross utca 13.

www.magyarrovartanitariarsag.hu

A Magyar Rovartani Társaság célja és feladata a rovaratan általános művelése, elsősorban a magyarországi rovarvilág kutatása és vizsgálata, valamint a rovartani ismeretek terjesztése.

Elnökség (2011)

Elnök: Vig Károly

I. alelnök: Merkl Ottó

II. alelnök: Szócs Gábor

Titkár: Puskás Gellért

Előadás szervező titkár: nincs betöltve

Szerkesztő: Merkl Ottó

Pénztáros: Szalóki Dezső

Ellenőr: Simonyi Sándor

Jegyző: György Zoltán

Ülések – a nyarat kivéve – minden hónap harmadik péntekén a **BCE Kertészettudományi Karán**, az „E” épület E/2 termében (Budapest XI., Ménesi út 45), délután 4 órakor.

Illusztrációk

Cimlapon: Hotea curculionoides (Herrich-Schäffer, 1836), Tajvanon is élő pajzsosposloska
Rajz: Rédei Dávid

Ha november, akkor „live show”! Ezzel a fiatalok érdeklődését felkelteni hivatott szlogenrel próbálunk minden évben hallgatókat rávenni, hogy áldozzanak másfél-két órát az idejükből, a kis téliaraszolók (Operophtera brumata) rajzásának (párázásának) megfigyelésére. Talajmenti fagy, majd felmelegedés esővel, és pár napra rá kezdődik a rajzás! Ez rendszerint november közepéig lezajlik.

Az ötletgazda, mint még annyi más jó ötletgazdája, természetesen Mészáros Zoltán volt, még 11 évvel ezelőtt. Mivel ő is kinn lakik szinte az erdőben, nagy pontossággal határozta meg a rajzáscsúcsot az adott évben. Nem kellett attól tartanunk, hogy túl hamar megyünk, vagy lekéssük az eseményt.

Akkoriban – bár a téliaraszolók hernyói egyes években komoly növényvédelmi problémát is jelenthetnek –, főleg természetvédelem szakos hallgatók jöttek az esti sétákra. Annyian viszont, mint most, amióta áttértünk a BSc+MSc rendszerre, még sohasem voltak. Idén például több mint 20-an, ami nagy szám annak a tükrében, hogy volt, amikor 1–2 emberrel, vagy magunkban sétáltunk... Hogy újabban ennyien vagyunk, abban talán az is közrejátszik, hogy rovargyűjteményt is kell készíteniük (a kárképgyűjtemény mellett), ez pedig jó alkalom a gyűjtésre. Meg a csoportszellem, amennyiben kialakul az egyes évfolyamoknál.

A lényeg, hogy ez igazi, rovarászoknak való novemberi élmény. Arra gondoltam, hogy ezután a MRT tagjait is szívesen látjuk, őket is értesítjük majd az időpontról.

HA

Egy lepkegyűjtő emlékére (Szabó Gyula, 1933-2012)

Ez év augusztus 31-én elhunyt Szabó Gyula, szatmárnémeti lepkegyűjtő (szeptember másodikán temették a helyi református temetőbe).

Kíváncsiságból, beírtam a nevét az internetes keresőbe („meggugliztam”), de egyetlen találat, egyetlen honlap sem jött be róla (testvéréről, a szintén Szatmárnémetiben élő, de publikáló lepkészről, dr. Szabó Endréről, annál több).

Amikor (az 1970-es évek második felében) még Erdélyben éltem és lepkészttem, Gyula arról volt híres az erdélyi lepkészek körében, hogy egyedül tőle lehetett beszerezni egy ritka boglárkafajt, a *Lycaena helle*-t. Ez a faj volt az ő „valutája”, mindent meg tudott szerezni vele.

Azt is tudtuk róla, hogy híresen jó sakkozó, hogy már 22 évesen sakkmeisteri címet szerzett, és tagja volt sokáig a Román Sakkválogatottnak. Tagja volt a román olimpiai válogatottnak is, és világlklasszisokat is megvert néha egy-egy játszmában. A szatmárnémeti Friss Újságban, mint „minden idők legkiválóbb szatmári sakkozóját” búcsúztatták.

A sors az egyetem elvégzése után engem is Szatmárnémetibe vetett, a szolgálati lakásom pedig tőszomszédja volt a Gyuláék „blokkjának” (panelépületének). Összejártunk, többször együtt kirándultunk, voltak közös barátaink. Nálam akkor már kihunyt a gyűjtési szenvedély, csak az oktatás miatt alakítottam lepkészkört az iskolában, tanítottam preparálni a diákokat. A ritka boglárkafaj sem érdekelt különösebben, de mivel szép lassan megismertem a környék erdeit, gyűjtőhelyeit,

kíváncsi lettem, hogy „ugyan hol repül”? Rákérdeztem, de nem mondta meg! Lehet, attól félt, hogy elárulom másoknak. Amikor az egyik hétvége után, a tanítványaim mesélték, hogy a „Zsuzsiból” (keskeny nyomtávú vasút) láttak valakit lepkék után rohagálni a muzsdai erdőszélen, letagadta, hogy ő lett volna. Pedig lila lepkehálóval én addig senkinél sem láttam, a gyerekek pedig ezt a részletet is kiemelték, amikor beszámoltak róla.

A panellakás egyébként is apró szobái között a legapróbb volt az övé, a „lepkés szoba”, aminek nagy részét elfoglalta a több mint 25 ezer példányból álló gyűjteménye. Ide szokott visszavonulni, preparálni, az állatokat nézegetni, sakkjátszmákat szimulálni. Mesélte egyszer Médiike, a felesége, hogy miután hiába várta a hálószobában, megnézte, és ott találta kedvenc foteljében aludva, egy lepkedobozzal az ölében.

Szabóky Csaba könyvében olvashatunk róla részletesebben. Két évvel ezelőtt, amikor a borsai rovarasztábort szerveztem, magammal vittem egy példányt Csaba könyvéből, és ott hagytam az egyik közös barátunknál, hogy mutassa meg neki a „szócikket”, ami róla szól, aztán ha akarja, megveheti, ha nem majd visszakapom. Nemhogy megvette, utána nem volt olyan társaság, hogy ne mutogatta volna. Ez végül is érthető, hiszen

Szatmárnémeti, Sárerdő,
1985

bármilyen furcsa, az Interneten *semmit* sem találtam róla, pedig minden tudásomat bevettem, minden kombinációt kipróbáltam.

Nem tudom, mi lesz a gyűjteményével, felszerelésével, könyvtárával. Csak remélhetjük, hogy valamelyik múzeum befogadja (talán a nagykárolyi?), gondolzza, kiállításokat szervez belőle a nagyközönség számára, és így nem megy veszendőbe.

HA

Hámori Sándorné (Czeglédi Edit) (1931–2012)

Ez év október 14-én, 81 éves korában elhunyt Hámori Sándorné, a Magyar Természettudományi Múzeum munkatársa, évtizedeken át a Magyar Rovartani Társaság tagja.

Hámori Sándorné és Gozmány László az egyiptomi bogáranyag tanulmányozása közben, MTM, 1957
(Forrás: <http://bogaraskonyvek.blog.hu/page/15>)

Hámori Sándorné, nekünk Edit, 1931. április 2-án született Pilisvörösváron. Már gyerekkorában szerette a természetet, amit igyekezett minél jobban megismerni. A miskolci Perecesbányán – ahol fiatal éveit töltötte – sokat segített az iskolaigazgatónak a virágos növények gyűjtésében és préselésében. A gimnáziumban latint is tanult, ezért a tudományos nevek később nem hangzottak neki idegenül.

1952. augusztus 21-én került a múzeumba, ahol akkor Székessy Vilmos és Kaszab Zoltán álltak a Bogárgyűjtemény élén. Editnek kezdetben Murai Éva segített a munkájában, aki az 1950-es évek elején preparátorként dolgozott a Bogárgyűjteményben. Akkoriban

egy bogárpreparátornak naponta 120 példányt kellett kötelezően kipeparálnia. Emellett természetesen cédulázott, majd a bogarakat besorolta a gyűjteménybe. Kaszab Zoltán nagy gondot fordított a preparátorok képzésére. A mintaszerűen preparált Diener Hugó-féle gyűjtemény képezte a megtanulandó feladat alapját, amelyből hetente vizsgáztatta Editet. Először főként a fajok nevét kérte tőle számon, majd fokozatosan a bogár családok jellemző vonásait is meg kellett tanulnia, ami a gyűjteményrendezés alapvető feltétele volt. Edit a bogár családokat már hamar igen jól azonosította: a vegyes – akár hazai, akár egzotikus – anyagok családra válogatását ugyanolyan megbízhatóan végezte, mint bármely muzeológus. A gyűjteményrendezésben is jeleskedett: esztétikusan, ám helytakarékosan felállított dobozait ma is elégedetten szemlélhetjük.

Kiváló preparátor volt, gyönyörűen végezte mesterségét. Egymillió bogarat preparált fel abban a gyűjteményben, amelynek példányszáma napjainkban a hárommilliót közelíti. Ezek között ott van Kaszab Zoltán hat mongóliai útjának, Endrődy-Younga Sebestyén többéves ghánai és kongói gyűjtéseinek, Topál György indiai, vietnámi és argentinai expedícióinak, vagy a sokak részvételével zajló koreai tanulmányutaknak teljes anyaga.

Az 1960-as és 70-es években Edit a munkát hajnali 5-kor kezdte, és csak este 9-kor fejezte be. A preparált példányok számát (és egyéb munkáit) naponta feljegyezte egy naptárba, melyet Kaszab Zoltán hetente átnézett, és alá is írt. A munkaidőn túl végzett munkáért Edit némi többletpénzt is kapott.

A Bogárgyűjtemény meghatározó személyisége évtizedeken át Kaszab Zoltán volt, akinek szigorúságáról, munkabírásáról ma is legendák keringenek. Reggelenként minden gyűjteményi dolgozót felkeresett, hogy ellenőrizze munkájukat, délben viszont együtt kávézott az asszisztensekkel, amikor az aktuális feladatokat, vagy a gyűjtések eredményeit vitatták meg. A kiszállásokon az asszisztenseknek a fajismeret megszerzésén túl a bogárgyűjtés fortélyait is volt alkalmuk ellesni. Edit nevét gyűjtőként igen sok példányon olvashatjuk: részt vett többek között a Zempléni-hegység, a Vértes, a Bátorligeti Természetvédelmi Terület valamint a Hortobágyi, a Kiskunsági, majd a Bükki és az Aggteleki Nemzeti Parkok faunájának feltárásában. A 10–12 napos, eleinte vonattal és szekérral megtett gyűjtőutakon alaposan összekovácsolódtak a gyűjtemény munkatársai; kevesen tudják, hogy Kaszab Zoltánnak kiváló hangja volt, és a múzeumi kiszállásokon operaáriák éneklésével szórakoztatta a társaságot.

Az általános gyűjteményi feladatok mellett Edit alaposan kivette a részét a szakmunkákban is. Ilyen volt például az ivarszerv-preparálás, amelyet egyes nehéz bogárcsoportok esetében rutinszerűen el kellett végezni. Ma az ivarszervek preparálása főleg a muzeológusok feladata. Egészen más jellegű feladat volt a legyezőszárnyúak (Strepsiptera) gyűjteményének létrehozása. Ez utóbbihoz számtalan, úgynevezett „sztilopizált” darabot kellett felpuhítani majd felboncolni, hogy az élősködők nőstényeit ki lehessen nyerni belőlük. Az aprólékos, jó szemet és biztos kezűt kívánó tevékenység szintén Edit hatáskörébe tartozott. Említhetjük továbbá a holtyaggyűjtemény alcsaládokra való szétosztását, amely munka kerekén két évig tartott, és ez az időtartam az akkori kemény munkatempót figyelembe véve jól mutatja az anyag tekintélyes nagyságát. A szétosztást Edit maga végezte. Kaszab Zoltán kezdetben minden példányt megnézett, és a tévesztésekre felhívta Edit figyelmét; később ez az ellenőrzés fölöslegessé vált. Nem hagyhatjuk figyelmen kívül az 1956-os tűzvést követő, szinte minden állattári gyűjteményre kiterjedő heroikus mentési munkálatokat sem, amelyekből Edit szintén alaposan kivette a részét.

1986. december 31-én vonult nyugdíjba, de továbbra is a múzeum alkalmazottjaként tevékenykedett 2002. december 31-ig. Azután a múzeum megbízási szerződéssel foglalkoztatta még az idén is. Az utóbbi években otthon dolgozott: összekészítettük a preparálásra vagy cédulázásra váró anyagot, ezt hazavitte, majd a feladatot elvégezve visszahozta. Kvótát állítottunk fel neki, napi 60 példányt, felét a korai évek 120 példányának, hiszen négyórás szerződésben állt; ezt kivétel nélkül mindig teljesítette, sőt általában túlteljesítette. Rendkívüli terhet vett le a gyűjteményi munkatársak válláról, egyelőre nem is tudjuk, hogyan birkózunk meg nélküle a preparálási feladatokkal.

2004-ben Kaposváron, a Természettudományos Muzeológusok XXII. Találkozóján megkapta a Papp László és Pál János által alapított *Effectrix Manus Collectionis* emlékérmét. Munkája szerény

fizetségét a legutolsó években egyre nehezebb volt előteremteni, de még a tavasszal azt mondta: szeretne legalább az idei augusztusig dolgozni, mert akkor elmondhatja, hogy kerekén 60 évet töltött a múzeum munkatársaként. Végül is, ez a vágya teljesült. Senki más nem töltött ilyen hosszú időt a múzeumban, ráadásul a hat évtizedet ugyanazon a helyen, a Bogárgyűjteményben dolgozta végig.

Nem volt könnyű élete. Egyedül nevelte fel két gyermekét, végigápolta halálosan beteg menyét, és élete alkonyán el kellett, hogy temesse kisebbik fiát. Utolsó éveiben már csak a munka adott neki örömet és megnyugvást.

Oly korban – a huszadik század teljes második felében – lehetett a múzeum munkatársa, amikor emelkedőben volt egy hatalmas gyűjtemény csillaga: sokan és sokat gyűjtöttek, kiváló zoológusok, jó helyeken idehaza és távoli tájakon. Ilyen időszak nem lesz többé. Minden darabja kézzel fogható és szemmel látható az örökségnek, amit Edit maga után hagyott.

Sit tibi terra levis.

Merkl Ottó – Szél Győző (Magyar Természettudományi Múzeum)

Hirdetés

30 db szabvány lepke dobozban kb. 2000 db pontosan cédulázott, szépen preparált lepke (90% magyar, 10 % svájci Apollók, Phoebus stb., 10% egyéb) dobozárban, csak egyben 280.000.- forintért eladó. Megtekinthető Gödöllőn. Székely Péter ,tel: 06-28-417-747 vagy 06-30 814-1447.

Fauna Hungariae – Magyarország Állatvilága, 1–72. füzet (részben bekötve), főleg oktatási intézményeknek eladó. Érdeklődni a 3611910-es telefonszámon.

Móczár László

(Rákérdeztem, hogy egyenként is elad a könyvekből, de azt felelte, hogy nem, egyben szeretné. – HA)

Egzotikus bogarak – Eladó kb. 1100 egzotikus bogár a világ minden részéből. A bogarak preparálva, felcédulázva és meghatározva kerülnek eladásra több családból. Érdeklődni lehet a (06-1)- 208 3152 telefonon vagy az irozner@gmail.hu e-mail címen.

RI

Sajtófigyelő

Az ebben a rovatban megjelenő közlemények tartalmáért a szerkesztőség nem vállal felelősséget. Az itt közölt cikkeket a nyomtatott és elektronikus sajtóból vettük át.

Húsevő bogarak végzik a piszkos munkát

Minden múzeumnak megvan a saját módszere arra, hogyan távolítsa el a kiállításra szánt állati csontvázakról a hús- vagy tollmaradványokat. Van, aki durva maró szerekkel, mások egyszerű főzéssel intézik a dolgot, de ezek a módszerek a hús eltüntetésével mellett a csontot is károsíthatják. A londoni Természettudományi Múzeum munkatársai sokkal természetesebb módszert használnak: húsevő bogarakkal pucoltatják le a tetemeket.

A most kiadott time-lapse felvételen jól látszik, hogy a *Dermestes maculatus* milyen kiváló munkát végez. Némi nyomozással az is [kiderül](#), hogy ez a porvafaj általában is különböző állati eredetű termékkel táplálkozik, de a papagájhús főleg a szárazabb húsokat kedvelő imágóknak és lárváknak lehetne a kedvence.

A hűsevő bogarak alkalmazásának azonban nem kizárólag pozitív a hozadéka: a múzeum munkatársainak oda kell figyelnie a falánk munkások tárolására, nehogy túlmunkában lebontsák a múzeum szerves részét, például a kitömött állatok bőrét. Érdekes, hogy az egy centiméter hosszúra megnövő bogarak kifejezetten kerülik a fényt – ez azonban nem akadályozza meg a londoni múzeumot abban, hogy [élő egyenesben](#) mutassák a hűsevő munkások mindennapjait.

[http://index.hu/tudomany/2012/11/10/husevo bogarak vegzik a piszkos munkat/](http://index.hu/tudomany/2012/11/10/husevo_bogarak_vegzik_a_piszkos_munkat/)
(Index, 2012. november 10.)

Teknőshöz hasonlóan rejti el a fejét egy katica

"Fejnélküli" katicabogarat fedeztek fel az amerikai Montanában. Az új nemzetségbe tartozó rovar a torába csúsztatja fejét. Ross Winton 2009-ben a Montanai Állami Egyetem végzős rovartanász (entomológus) hallgatójaként egy homokdűnében ejtette csapdába a rovar. Először azt hitte, hogy

egy hangya darabjait találta meg, de aztán észrevette, hogy olyan rovarat lát, amely képes elrejtetni a fejét, nagyon hasonlóan ahhoz, ahogyan egy teknős bújik el páncéljában.

Ekkor döntött úgy, hogy elküldi a felfedezett állatot ausztrál kutatóknak, akik a rovarok e csoportjának szakértői. A fej nélküli katicabogarat így hivatalosan is leírták a *Systematic Entomology* című, szakmailag lektorált szakfolyóirat legutóbbi számában.

A kutatók szerint a világos rozsdabarna, tüfejnyi nagyságú katicabogárnak eddig mindössze két példányát gyűjtötték be, egy hímét Montanában és egy nőtényt egyedet Idahóban, így ez az egyik legritkább az Egyesült Államokban élő állatfajok közül.

A szokások szerint egy új fajt a hím egyed alapján írnak le, és a névadás joga ezúttal Wintont illette meg. Ő egykori rovartan professzoráról, a Montanai Állami Egyetem entomológusáról, Michael Ivie-ről nevezte el az új fajt, így *Allenius iviei* lett az új

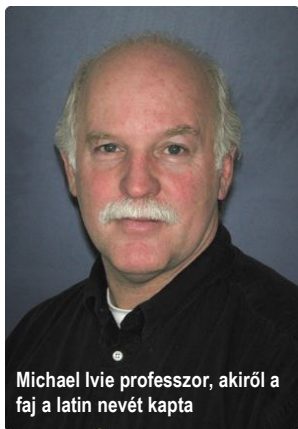
katicabogár tudományos elnevezése. A rovar köznap nevéként a Winton-katicabogarat javasolják a szakmabeliek.

Ivie hangsúlyozta, hogy nem csupán egy nagyon ritka új bogárfajt fedeztek fel, hanem egyúttal a rovarok új nemzetségét is. A bogarat színe és mérete is igen hasonlóvá teszi a homokszemcsékhez, így nem meglepő, hogy csak most bukkantak rá. Azt még nem tudják a szakemberek, hogy a levéltetvekkel táplálkozó katicabogár miért csúsztatja be a fejét a teste középső szakaszában található csőbe.

<http://www.origo.hu/tudomany/20121025-ritka-fej-nelkuli-katicafedeztek-fel-montanaban.html>

(MTI, 2012. október 25.)

A sajtófigyelőt összeállította Varga Ákos és HA

MRT hírek

Régi rovtartani meghívók

Egészen véletlenül fedeztem fel pár hete, hogy Társaságunk honlapjára nincsenek feltéve a rovtartani meghívók. Észrevételemet azonnal jeleztem is a honlapgazdának, aki nyomban orvosolta is a problémát. Ekkor viszont eszembe jutott, hogy régebben, amikor még nem volt ilyen szép és gazdag honlapunk, a kevés aktuális információ egyike, pont a meghívó volt, rajta az előadókkal, előadások címével. Hová lettek ezek? Mivel azon kívül, hogy ezentúl a rovtartani meghívók szerepelni fognak az MRT honlapján, felmerült az az ötlet is, hogy mi lenne, ha a régieket is feltennénk, ráadásul mind a 102 év meghívóit? Milyen érdekes lehet egy monarchiabeli meghívó, vagy milyenek lehettek a két világháború alattiak? Egyáltalán, voltak akkor ülések? Vagy csak az ostrom idején szüneteltek az előadások?

M E G H Í V Ó

A M A G Y A R R O V T A R T A N I T Á R S A S Á G
1969. március hó 28-án pénteken délután fél 6 órakor
az Eötvös Loránd Tudományegyetem Állattani előadótermében
(VIII., Puskin u. 3. II. em.) tartandó

404. ülésére

T á r g y s o r o z a t

1. Dr. Kovács Lajos: Megemlékezés Tallós Pálról (1931-1968)
2. Szalkay József: Pókok és pókszabásuak az Állatkertben (bemutatással) (20 perc)
3. Kozár Ferenc: Toxikológiai vizsgálatok a barackmoly egy parazitáján (Paralitomastix varicornis Nees.) (20 perc)
4. Szabó Elek: A fényérzékeny rovarok repülési aktivitásának vizsgálata fénycsapda-rendszerrel 1965-1967 években (30 perc)

(5 órakor választmányi ülés az Állatrendszertani Intézet)
gyakorlótermében)

Dr. Mészáros Zoltán
titkár

Dr. Jermy Tibor
elnök

Fk. Dr. MÉSZÁROS ZOLTÁN - Növényvédelmi Kutató Intézet

Azzal kezdtem, hogy elővettem a saját meghívóimat, hiszen én is már 24 éve tagja vagyok a Társaságnak, és ha meggondoljuk, ez már kitenné az összesnek közel a negyedét! Csalódnom kellett: kezdetben még többé-kevésbé féltettem minden nyomtatványt, de aztán lazábbra vettem, így gyűjteményem nagyon foghíjassá vált. Semmi baj, jutott eszembe, hiszen elég a vendégkönyveket fellapozni, oda, mielőtt a jelenlévők beírják a nevüket, minden alkalommal beragasztjuk a meghívókat is! Igen ám, csakhogy a jelenlegi könyv is, mely már a duplájára dagadt a sok beragasztott meghívótól, „csak” 17 év anyagát tartalmazza. Sorra vettem fel a kapcsolatot az elmúlt pár évtized titkáraival és sikerült kiderítenem, hogy 17 évvel ezelőtt, még több ilyen, rendszerint egy 10 éves időszakot felölelő vendégkönyv volt, de pillanatnyilag nem lehetők fel...

Bár nem adtam fel a reményt, hogy valamelyik eldugott szekrény még eldugottabb sarkából idővel elő fognak kerülni, tagtársainknál kezdtem érdeklődni, hiszen aki rovarokat gyűjt, miért ne gyűjtené a meghívókat is?

Szalóki Dezső és Nagy Barnabás tagtársunk már nagy segítségemre volt, amikor a Rovarász Híradó (1989-ben alapítva) hiányzó számait kerestem, és most sem okoztak csalódást: előbbi 1970-től, utóbbi 1950-től ígérte, hogy megvannak, megkeresi őket.

Munkára fel, elkezdtük a digitalizálást! Én a jelenléteket (közben előkerült egy vendégkönyv, egyelőre az egyetlen, mely 1969. február és 1978 márciusa között volt használatban), Dezső a meghívókat szkennelte be. Úgy tervezzük, hogy egy-egy évtizedet lehessen egyszerre megnyitni.

Nem tudom, mások hogy lesznek majd velem, de nekem nagy élmény volt régi, közel 40 évvel ezelőtti ülések előadóinak, elnökeinek, titkárainak a nevét olvasni! Többen már rég eltávoztak a nagyok közül, sokakat már csak műveik alapján, vagy visszaemlékezésekből ismerem, de meglepően sokan vannak még mindig, akikkel hónapról hónapra találkozunk, miközben aláírásuk a közel fél évszázados papírokon fellelhetők. A meghívók alján annak az intézménynek a címe és igazgatójának a neve szerepel a neve, ahol azt sokszorosították (nyomtatták). Megtudjuk, hogy mikor kezdődtek annak idején az előadások, hogyan változott a rovarügyi ülések helyszíne, vagy hogy már 1975-ben is tartottak választmányi üléseket ugyanott, ahol ma, a Kertészeti Egyetem Rovartani („Növényvédelmi”) tanszékének gyakorlóijában... Mikor szervezték az első rovarászati napokat, rovarászbált („15 Ft a belépő!”), rovarbörzét stb. De még az is érdekes (számomra), hogy régen júniusban is volt rovarügyi ülés.

A munkának még csak az elején tartunk, de azért egy kis „kóstolót” felteszek egy ideiglenes Picasa albumba, amiből látható, hogy nemsokára mit nézegethetünk majd a MRT honlapján.

<https://picasaweb.google.com/114797008763998464495/JelenleтикMeghivok?authkey=Gv1sRgCMOajfz43f7EiwE#>

De hogy én is kérjek valamit (nem teljesen önzetlenül vettem papírra a fenti mondatokat): ha valaki, aki ezeket a sorokat olvassa, és rendelkezik régi (1950-es vagy azelőtti) rovarügyi meghívókkal, kérem, jelezze nekem, vagy digitalizálja, vagy engedje, hogy mi tegyük meg. Hátha sikerül, ha nem is mind a 102 évet, de legalább a nagyobb részét összegyűjtenünk, bemutatnunk, megmentenünk az utánunk következő nemzedékek számára.

HA

Rövid hírek

Faunára új bagolylepkéfajt sikerült gyűjtenie Lévai Szabolcsnak 2012. szeptember 17-én, Mezőtúron. Az *Acontia (Tarachidia) candefacta* (Hübner, [1831]) azért kelthet reményt nemcsak a lepkészek körében, mert a parlagfű is a tápnövényköréhez tartozik. Európába emberi segítséggel érkezett Észak-Amerikából, 1967-68-ban telepítették be az egykori Szovjetunió területére. A várt áttörő siker, mármint a parlagfű irtásában, sajnos elmaradt, de úgy tűnik, azért sikerült megtelepednie és terjednie nyugat fele, amit az idei magyarországi előfordulása is bizonyít.

November 26-án védi meg PhD doktori értekezését, tagtársunk, Sipos Kitti, rovarani témában, a Budapesti Corvinus Egyetem Budai Campusán. Dolgozatának címe: „*A málnavessző-szúnyog (Resseliella theobaldi Barnes) rajzásdinamikája, napi aktivitása, előrejelzési módszerek fejlesztésének lehetősége*”. A dolgozat megtekinthető az egyetem honlapján, de akiknek nincs türelme az egész dolgozatot végigolvasni, vagy magán a védésen részt venni, azoknak a jövő év első felében, valamelyik rovarani ülésen fog beszámolni, színes vetített előadás keretében.

HA

Vélemény a védett fajok legújabb jegyzékéről

Amikor szembesültem a 100/2012. (IX. 28.) VM rendelettel, első felindulásomban tollat akartam ragadni, de talán jobb, hogy egy hónapig foglalkoztam a kérdéssel. Természetvédelmi mérnökképzéssel foglalkozom lassan 20 éve (no meg rovarász is vagyok), így van egy kis rálátásom a témára. A védett fajok eddig érvényben volt jegyzéke (többségében 2002-ből) természetesen tartalmazott hibákat, de alapvetően jó volt. A 2008-as módosítás már inkább rontott a helyzeten, ugyanazért, amit a mostaniban is legkárosabbnak tartok. Miről is van szó?

Eddig nagyjából áttekinthető volt a gerinctelenek listája, tehát a szakemberek (akár a természetvédelmi mérnök-hallgatók, akár a gyakorlati szakemberek) a lényegét el tudták sajátítani (nem minden fajt persze, de ami nekik szükséges fontosság vagy helyi jelentőség miatt). Most több mint 180 fajjal bővült kizárólag a rovarok köréből (még 18 gerinces is került be, de ez nem túl lényeges), 3 nálunk nem élő rovar kikerült, és 3 alfaj bekerült a faj alá. Ez már elsajátíthatatlan a szakembereknek. Van persze, ami didaktikailag nem rossz (pl. a kérészek és álkérészek jelentőségét a fajszám megugrása jelzi, bár ez is túl sok) vagy a nünükék a két jól felismerhető leggyakoribb faj (*Meloe violaceus*, *M. proscarabaeus*) kivételével egységesen lettek védettek (így csak azt kell megtanítanunk, hogy miről ismerik fel a nem védett fajokat). Ugyanez érvényes a hangyalesőkre is (a kihagyott két gyakoribb faj valóban a leggyakoribb?), ahol az alkalmi vendégek sem lettek védettek – teljesen jogosan (pl. *Palpares libelluloides*). Jogosnak tartom a védetteknl ritkább szarvasbogarak védetté nyilvánítását is, akárcsak a fogólabú fátyolkákét, a harmadik gyapjasszövőét, néhány nappalilepkéét stb. De: minek lettek védettek pl. a *Bittacus*-fajok (ki vadászik rájuk?), számos futó-

bogár, díszbogár, pattanó, cincér, egy rakás boglárka, tarkalepke, 17 újabb araszoló és 42 (!!!) új bagolylepke. És különösen miért védettek a cicindélák (a két tömegfajjal), a kis höcsincér (jól felismerhető), a citromlepke és mások. Attól, hogy 24 csuklyásbagolyfajból most már 16 védett, jobban felismerjük, melyiket nem lehet befogni? Azért lett védett az *Argynnis paphia*, mert valaki összekeveri a *pandora*-val? Javaslom a mustárlepke, repcelepke vagy az *icarus* védettségét, mert ritka veszélyeztetett fajokkal összekeverhetők...

Rendben van, a Roubal-gyalogormányos ritka endemizmus. És ki ismeri fel (Podlussány Attilán meg három más entomológuson kívül), vagy ezt a sok álkérészt? A kérészek védett fajai viszonylag könnyen felismerhetők (bár talán sok), az álkérészeké már nem mind (pl. Brauer- vagy Schönemund-álkérész), persze többségünknek a többi sem. Ugyanez volt a bajom a 2008-as kiegészítéssel is, persze hogy nem volt elég a délvidéki poszméh védettsége, de minek mindjárt 12? Őt ember ismeri fel őket. Arról már ne is beszéljek, hogy a hártáásszárnyúak között van egy csomó faj, aminek egyetlen érdeme, hogy nagytermetű (3 fűrkész, *Batazonellus*, *Sphex* stb.) – ezeket jó lett volna kivenni, akárcsak a *Dorcus*-, *Copris*-, *Acherontia*-fajokat, atalantát stb. (sajnos tudom, hogy ehhez nem járul hozzá a minisztérium).

Attól is félek, hogy most, hogy a nappali lepkék 57 százaléka védett lett, az amatőröknek vagy elmegy a kedve a gyűjtéstől, vagy folyamatosan jogsértésben működnek. Márpedig az amatőrök által felfedezett lelőhelyek, feltárt ökológiai adatok mindannyiunknak fontosak.

Még nagyon sok konkrét mondanivalóm lenne, de nem akarom a kollégákat terhelni vele. Csak azt remélem, hogy a javaslatokat tevő kollégák nem haragszanak meg, hanem a barátság megőrzésével építő vita bontakozhat ki.

Kondorosy Előd (Pannon Egyetem, Keszthely)

Könyvismertetés

Tsai J.-F., Rédei D., Yeh G.-F. & Yang M.-M. (2011). *Jewel bugs of Taiwan (Heteroptera: Scutelleridae)*. – National Chung Hsing University, Taichung, 309 pp. ISBN 978-986-02-8723-3

Rédei Dávid tagtársunk (nemrégiben titkárunk) fogta magát, és a Magyar Természettudományi Múzeumból elment Kínába. Előtte és közben pedig összerakta ezt a könyvet. Nem egyedül persze, de azért a szöveg nagy részét ő írta, és az ábrák zömét ő rajzolta. Még mielőtt elutazott volna, rádöbbsentett, hogy ifjabb koromat tévhitben éltem végig: egy csomó hazai állat, amelyet pajzsospoloskának ismertem, nem az. Az 1959-ben írt Fauna Hungariae-füzetben szereplő nagy-pajzsú poloskák egy része nem is pajzsospoloska, hanem nagyra nőtt pajzsú címerespoloska. Még idejében felvilágosultam.

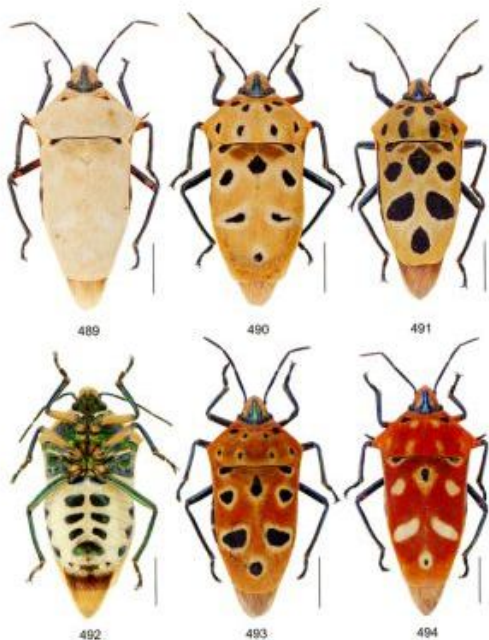
A könyv puha fedelű, de mértéktartóan elegáns, a borítón elől-hátul egy-egy eleven poloska fotójával, a fülszöveg semmi több, mint pár szó e két fajról. A B5-nél nagyobb méretű, majd' egykilós könyvet kézbe véve arra gondoltam: rengeteg faja lehet a családnak Tajvanon. Meglepve olvastam azonban, hogy a fajok száma mindössze 18! Nem ehhez vagyok szokva; a tajvani gyászbogarak nagyjából 370-en vannak. Arra sem számítottam, hogy a pajzsospoloskák teljes fajszáma a Földön

csupán 500 körüli (a gyászbogaraké 18 ezer). Igencsak kíváncsi lettem hát, hogy miként lehet 18 fajról több mint 300 oldalt összehozni. Meglátam.

A könyv hátborzongatóan alapos, mégsem érezni, hogy akár egyetlen szó kihagyható lenne belőle. Az 53 oldalnyi általános rész (*General part*) a család egészére nézve ad teljes áttekintést. Az imágók általános morfológiai tárgyalása maga 31 oldal, ebből csak a hímivar-szerv taglalása (hímtaglalás, bocs...) tiszteletet parancsolóan 14 oldal! Minden alcsalád és minden genusz teljes-ségre törekvő annotált irodalmi hivatkozáslistával indul, majd többek között részletes morfológiai leírással folytatódik. Mindez megismétlődik a fajoknál, kiegészülve a példányok adataival (Tajvan esetében teljes részletességgel, az általános elterjedésnél csak a lelőhelyekkel és a példányok elhelyezési helyével), valamint az életmód tárgyalásával, ami egyes kártevő fajoknál megint csak igen hosszú. Csupán a lárvákról szóló információ kevesebb a vártnál, de erre a szerzők magyarázatot adnak: egy kolléga szakdolgozata a tajvani pajzsosposloskák petéivel és lárváival foglalkozik, és maga szeretné publikálni az eredményeit.

A szöveg elképesztően precíz. A határozókulcsok dicséretesen egyértelműek, bár a fotók láttán az az érzésem, hogy a tajvani fajokat már kép alapján, némi gyakorlattal akár a terepen is azonosítani lehet. Különség tétetet a példányok vizsgálatával igazolt, illetve a megerősítést igénylő lelőhelyadatok között. Magától értetődő, hogy a szerzők minden tajvani lelőhelyet kínai és latin betűs írással is megadnak, és a kötethez kínai összefoglalót is tettek, a fajokról szóló alapismeretekkel és határozókulcsokkal. A rajzok minősége nekem fokozhatatlannak tűnik. Próbáltam sajtóhibákat keresni, de feladtam.

A pajzsosposloskák formás, gyakran színpompás jószágok (néha díszbogarakkal mimikrikomplexet képeznek; díszbogarak = jewel beetles, pajzsosposloskák = jewel bugs, ugyebár), egzotikus útjain a bogarász is szívesen zsákmányul ejti őket. Hiúságom arra késztetett, hogy megnézzem: általam fogott példányok hozzájárultak-e a könyv készítéséhez. Ha a tajvani adatok között nem is, de bizonyos fajok általános elterjedésének tárgyalásánál rábukkantam olyan lelőhelyekre, amelyekről egyértelműen kiderül: a példányokat én fogtam 1998-ban Laoszban. Tanulság: mindenki tegyen el minden mást is, amit a saját állatai gyűjtése közben tud.

Merkel Ottó (Magyar Természettudományi Múzeum)